

МЕКТЕП ЖАСЫНА ДЕЙІНГІ ГИПЕРБЕЛСЕНДІ БАЛАЛАРМЕН ЖҰМЫС ЖҮРГІЗУ

№54 Нұр-Ай балабақшасының педагог-психолог.

Қазақстан Республикасы, Нұр-Сұлтан қ.

Танатарова Айткүль Омаровна

Қазіргі уақытта гипербелсенділік мәселесі өзекті болып отыр, өйткені гипербелсенді балалардың саны жыл сайын артып келеді. Әр түрлі авторлардың пікірінше, 2-ден 20% - ға дейін тәрбиеленушілер шамадан тыс қозғалғыштығымен сипатталатын гипербелсенді бұзылуларды көрсетеді. Мұғалімдер: " бір бұзылмаған бала - бұл проблема, екеуі - бұл бақытсыздық " дейді, өйткені қалған балаларға уақыт жетпейді.

Мәселенің өзектілігі гипербелсенділіктің көптеген аспектілері бар бұзылыс болып табылатындығында: неврологиялық, психиатриялық, моторикалық, тілдік, тәрбиелік, әлеуметтік, психологиялық және т. б.

"Гипербелсенділік" ұғымы - бұл шамадан тыс психикалық және мотор белсенділігімен байланысты белгілер жиынтығы. "Гипербелсенді" сөзі екі бөліктің бірігуінен шыққан: "гипер" - (грек тілінен. Нүр-жоғарыда, үстінде) және " белсенді", "тиімді, белсенді" дегенді білдіреді. С.Д. Клеменс гипербелсенділіктің келесі анықтамасын берді: "... орташа немесе орташа интеллектуалдық деңгейге жақын ауру, мінез-құлқы жеңілден айқын деңгейге дейін, орталық жүйке жүйесіндегі минималды ауытқулармен бірге, сөйлеу, есте сақтау, зейінді бақылау, мотор функциясының бұзылуының әртүрлі комбинацияларымен сипатталуы мүмкін»

Әдетте гипербелсенді балалардың ата-аналары тәрбиешілер мен мұғалімдерден өз балаларының ерекшеліктері туралы естіген. Дегенмен, мұндай баланың портретін тағы бір рет сипаттау артық болмайды.

Гипербелсенді баланың портреті

үнемі белсенді;
импульсивті;
оның қозғалысы ретсіз болуы мүмкін;
ол үнемі орындықта отырады;
ол көп айтады;
бұл көбінесе басталған бизнесті аяқтамайды;
тапсырмалар туралы ұмытып кетеді;
"зерігерлі және ұзақ тапсырмаларды жек көреді;
ол тапсырмаларды орындай алмайды;
оған дәйекті болу және бір нәрсеге ұзақ уақыт назар аудару қиынға соғады;
әңгіме барысында әңгімелесушілерді үзеді;
жауап тыңдамай жауап береді;
- өзінің мінез-құлқын ұзақ уақыт басқара алмайды және оны ережелерге бағындыра алмайды.

Гипербелсенді балаларға көмектесудің тиімді болуы үшін оны "бүкіл әлеммен" қабылдаған дұрыс. Бұл баламен жұмыс істейтін әр маман өз үлесін қоса алады дегенді білдіреді. Осылайша, невропатолог медициналық қолдауды тағайындайды, мұғалімдер мен мұғалімдер баланың мүмкіндіктеріне қойылатын талаптарды бейімдеуге, кейбір мінез-құлық көріністерін көтермелеу мен жолын кесуде дұрыс әдістерді қолдануға қамқорлық жасай алады.

Гипербелсенді балалар үшін құм, жарма, су, саз, саусақтармен сурет салу өте пайдалы. Мұның бәрі шиеленісті жеңілдетуге көмектеседі. Жалпы, психологтардың пікірінше, мұнда жұмыс бірнеше бағытта құрылуы керек: шиеленісті және шамадан тыс моториканы жеңілдету, зейінді үйрету және баланың мүдделерін ұстану, яғни оның әлеміне енуге тырысу және оны бірге талдау. Мысалы, егер бала көшеде бір нәрсені қарастырса, ересек адам міндетті түрде қарап, Осы затты табуы керек, содан кейін баланың назарын оған аударуға тырысыңыз, не қызықтырғанын сұраңыз және тақырыптың егжей-тегжейін егжей-тегжейлі сипаттауды сұраңыз, оларға қандай да бір

түсініктеме беріңіз. В. Оклендер былай деп жазды: "мұндай балаларға көңіл бөлінгенде, оларды тыңдап, олар өздерін байыпты сезіне бастағанда, олар қандай да бір жолмен гипербелсенділіктің белгілерін азайтуға қабілетті".

Бірақ жоғарыда айтылғандардан басқа, баланың назарын және мінез-құлқын басқару дағдыларын үйрету қажет. Дәл осы жерде ойын көмектесе алады!

Бірақ ойындардың сипаттамасына кіріспес бұрын, гипербелсенді баламен қарым-қатынас кезінде ата-ана ойында да, қарапайым өмірде де ұстануы керек ережелерді атап өтеміз.

1 ЕРЕЖЕ. Барлығын бірден күтпеңіз. Сіз тек бір функцияны жаттықтырудан бастауыңыз керек (мысалы, тек назар аудару керек, ал сіз орындықта ерзанияға немесе осы жұмыс барысында үстелдегі барлық заттарды сұрыптауға шыдамды болуыңыз керек). Есіңізде болсын, егер сіз баланы тартып алсаңыз, онда оның күш-жігері дереу өз әрекеттерін бақылауға ауысады және оған тапсырмаға шоғырлану қиын болады. Ұзақ уақыт бойы бірлескен күш-жігеріңіз тек назар аударуды ғана емес, сонымен қатар ойын сабақтары кезінде жалпы қабылданған мінез-құлықты талап ете бастайды.

2 ЕРЕЖЕ. Баланың шамадан тыс жұмыс істеуі мен шамадан тыс ашулануының алдын алыңыз: оны уақытында басқа ойындар мен іс-шараларға ауыстырыңыз, бірақ жиі емес. Сондай-ақ, күн тәртібін сақтау, баланың толық ұйқысы мен тыныш жағдайын қамтамасыз ету маңызды.

3 ЕРЕЖЕ. Гипербелсенді баланың өзін-өзі бақылауы қиын болғандықтан, оған сыртқы бақылау қажет. Ересектер "мүмкін" және "мүмкін емес" сыртқы жақтауларын орнатқан кезде бірізді болуы өте маңызды. Сондай-ақ, баланың ұзақ уақыт күте алмайтындығын ескеру қажет, сондықтан барлық жазалар мен сыйақылар уақытында пайда болуы керек. Бұл жақсы сөз, кішкентай кәдесый немесе белгі белгісі болсын (сіз оны жағымды нәрсеге айырбастайсыз), бірақ оларды балаға беру оның іс-әрекеттерін мақұлдаудың тез көрінісі болуы керек.

4 ЕРЕЖЕ. Гипербелсенді баламен жеке-жеке айналысуды бастаған дұрыс, содан кейін оны біртіндеп топтық ойындарға енгізген дұрыс, өйткені мұндай балалардың жеке ерекшеліктері, Егер жақын жерде құрдастары болса, ересек адамның ұсынатынына назар аударуға кедергі келтіреді. Сонымен қатар, баланың ұстамсыздығы және оның топтық ойын ережелерін сақтай алмауы ойыншылар арасында жанжал тудыруы мүмкін.

5 ЕРЕЖЕ. Сіздің түзету жұмысыңызда қолданылатын ойындар келесі бағыттар бойынша таңдалуы керек:

Ойын назарын дамыту үшін

Могикандықтардың соңғысы

Корректор

- Мұғалімі

- Тек бір

Ұстаңыз-ұстамаңыз

- Дрессированная муха

Мен барлық назарымды аудардым

Қырағы Көз

- Құлақшалар на макушке

Сиқырлы сан

Баспа машинасы

- Барлығы керісінше

Сиқырлы сөз

Соңғы жанасу

Бұлшықет пен эмоционалды стрессті жеңілдететін ойындар (релаксация)

- Сыры

Қай сарбаз және Шүберек қуыршақ

Сорғы мен доп

- Шалтай-Болтай

Ерікті реттеу (басқару) дағдыларын дамытатын ойындар)

Үнсіз - сыбырлап-айқайлап

Сигнал бойынша сөйлеңіз

"Үнсіздік сағаты" және " сағат болады»

Қозғалма

Күлмейтін Ханшайым

Ойындар ықпал ететін бекітіп беру қарым-қатынас жасай білуіне

Тірі ойыншықтар

Шыны арқылы сөйлесу

- Сиам егіздері

Біреудің көзімен қарау

Доптыбас